

CONCEPT

Factsheet - Initiatiefwet Herziening Partneralimentatie

En wat deze wet betekent voor de economische zelfstandigheid van vrouwen

- lange versie -

Studiegroep Economisch Zelfstandig
info@economischzelfstandig.nl
www.economischzelfstandig.nl

De studiegroep is een werkgroep van Wouw-Amsterdam en uitgebreid met enkele leden van lidorganisaties aangesloten bij de Nederlandse Vrouwen Raad

© Uitgave van Wouw-Amsterdam
September 2015
Teksten van Marjan Nieuwenhuis

De korte Factsheet over de wet is beknopter en gaat vooral over werk en zorg.
Op te vragen via info@economischzelfstandig.nl

Inhoudsopgave	pagina
Inleiding	3
Deel 1 Feiten over partneralimentatie	3
1.1 Aantal scheidingen en hoeveel kinderen daar bij betrokken zijn	
1.2 Financiële situatie van vrouwen na echtscheiding	
1.3 Hoogte partneralimentatie	
1.4 Financiële gevolgen van echtscheiding voor vrouwen en mannen	
1.4a Pensioenopbouw - franchise	
1.5 Grondslag verandert ingrijpend	
1.6 Combinatie van zorg en werk, voorwaarden	
1.7 Kansen op werk	
xxxx Tool, positieve en negatieve punten in de wet, komt nog	
Deel 2 Inkomen tijdens het huwelijk	11
2.1 Arbeidsparticipatie van vrouwen	
2.2 Opvattingen over werk en de relatie tot zorg	
2.3 Mantelzorg	
2.4 Opleiding, beroepskeuze, loonkloof en keukentafel	
Deel 3 Het ideaal van economische zelfstandigheid, emancipatie van mannen.	14
3.1. Misvattingen over economische zelfstandigheid	
3.2. Gangbare afwegingen binnen een gezin	
3.2. Emancipatie van mannen	
Deel 4. Factoren die belemmerend werken voor vrouwen om economisch zelfstandig te zijn.	17
4.1 Culturele factoren	
4.2 Politieke factoren	
4.3 Gezondheid	
Conclusies	18
Aanbevelingen	19
Bijlagen	21
Bijlage 1 Verdeling betaald - onbetaald werk, 2011	
Bijlage 2 Veranderingen in aandeel betaald werk van 2003 tot 2013	
Bijlage 4 Gemiddeld inkomen bij verschillende huishoudens	
Bijlage 5 Ongelijke beloning van vrouwen en mannen	
Bijlage 6 WHY I LOVE MOM - <i>niet alles is in uren te vangen</i>	

Factsheet - Partneralimentatie < -- > Economische Zelfstandigheid

'Twee kanten van dezelfde medaille'

Inleiding

De aanleiding voor het schrijven van deze Factsheet is het indienen van de initiatiefwet partneralimentatie op 19 juni 2015 door enkele partijen in de 2^e Kamer.

De belangrijkste wijzigingen in de voorgestelde wet zijn het terugbrengen van de duur van de partneralimentatie van twaalf naar vijf jaar en de grondslag waarop de hoogte van de partneralimentatie is berekend. Een aantal aspecten die van belang zijn om een beeld te vormen over deze wet worden in het eerste gedeelte behandeld. Omdat de meeste alimentatiebetalers mannen zijn, wordt hieronder over 'hij' gesproken. Waar over scheiding wordt geschreven, wordt ook geregistreerd partnerschap bedoeld. We besluiten met een aantal aanbevelingen.

Als belangrijke motivatie voor deze wet wordt aangegeven dat de voorgestelde wijzigingen méér vrouwen zal aanzetten hun eigen inkomen te verdienen.

Hoe is eigenlijk de financiële situatie van vrouwen vóór echtscheiding? Dit wordt in het tweede deel uitgewerkt, waarbij ook het opleidingsniveau, beroepskeuze, beloningsverschil en de verdeling zorg - inkomen wordt besproken, factoren die van belang zijn bij de keuzes die binnen een huwelijk worden gemaakt.

Het derde deel gaat in op de veronderstelling van de initiatiefnemers dat deze wet aansluit bij het ideaal van de vrouwenbeweging uit de jaren zeventig over economische zelfstandigheid, een gedachte waardoor nu veel vrouwen (40 procent) instemmen met deze wet. Echter, dit is maar de helft van het verhaal. Het streven in die tijd was dat vrouwen en mannen elk een werkdag hebben van 5 uur betaald werk en de zorg verdeeld. Dus een **gelijke verdeling van het betaalde en onbetaalde werk!** Opvallend is dat in deze wet geen enkele wijziging is voorgesteld om de bijdrage van mannen bij het onbetaalde werk binnenshuis te vergroten.

In het laatste deel worden een aantal belemmeringen aangegeven voor vrouwen om in de huidige situatie fulltime te werken. En het feit dat mannen weinig gestimuleerd worden om te emanciperen: gedeelde verantwoordelijkheden zijn nog nauwelijks een realiteit.

Deel 1 Partneralimentatie nader bekeken

Wat is eigenlijk de feitelijke situatie van vrouwen en mannen na een echtscheiding. Hoe is hun financiële situatie, hoeveel mensen betalen alimentatie en hoeveel? Hoeveel invloed heeft de voorgestelde wijziging om de alimentatieduur te verkorten tot vijf jaar op het inkomen van betrokkenen? Zijn er veel scheidingen en hoeveel kinderen zijn daarbij betrokken? En wat betekent de voorgestelde wijziging van de grondslag voor ex-partners?

Is er eigenlijk wel genoeg betaald werk zodat het gros van de vrouwen voldoende inkomen kan verdienen? En zijn de voorwaarden vervuld zodat vrouwen zorg en werk kunnen combineren? Verschillende vragen zijn niet volledig zijn te beantwoorden omdat er te weinig onderzoek naar is gedaan.

1.1 Aantal scheidingen en hoeveel kinderen daar bij betrokken zijn

In 2013 werden er 75.000 huwelijke gesloten en waren er 35.000 scheidingen. Het aantal scheidingen is sinds 2001 afgenomen, toen waren er 38.000 *1.

Bij 50 procent van de scheidingen waren 30.000 kinderen betrokken in het totaal.

Vrouwen krijgen gemiddeld op hun 30ste jaar hun eerste kind, mannen met 32 jaar.

Gemiddeld vind een echtscheiding na 10 jaar plaats. De vrouw is dan 41 jaar en de man 43 jaar.

In 2013 waren er 520.000 eenoudergezinnen in Nederland, in 2000 waren dat er 380.000.

Dit is 20 procent van alle gezinnen met kinderen tot 18jaar.

Bij ruim vier van de vijf eenoudergezinnen staat een vrouw aan het hoofd, bij achttien procent een man. Als de kinderen bij de vader wonen zijn ze over het algemeen ouder dan 12 jaar.

In 2000 was 15 procent van de mannen hoofd van een eenoudergezin,

Er zijn grote verschillen in percentages alleenstaande moeders per bevolkingsgroep. Bij autochtone moeders is dat 15 procent van het totaal aantal moeders met thuiswonende kinderen, bij Marokkaanse en Turkse moeders 20 procent en bij Surinaamse/Antilliaanse moeders 50 procent. *2

Bij 20 procent van de scheidingen waarbij kinderen betrokken zijn wordt co-ouderschap afgesproken, over het algemeen zijn deze kinderen ouder dan 12 jaar.

Toewijzing van de kinderen: 75 procent blijft bij de moeder wonen, 20 procent woont afwisselend bij de moeder en vader via een afspraak over co-ouderschap, 5 procent woont bij de vader of er is een andere oplossing gevonden.

Ter vergelijking: in de periode 1990 tot 1999 woonde 19 procent van de kinderen bij de vader. *3.

Met andere woorden: het co-ouderschap dat onlangs werd ingesteld, heeft nauwelijks een verbetering ten gunste van vaders opgeleverd. Het co-ouderschap is trouwens geen wettelijke verplichting.

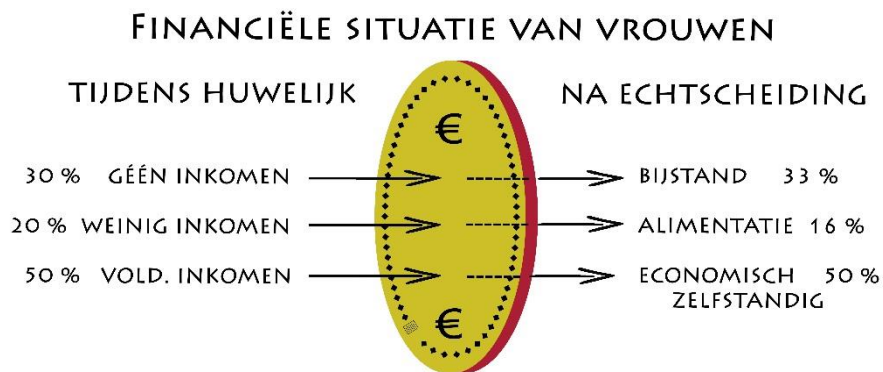
Sinds 2009 is het zgn. ouderschapsplan verplicht, waarbij afspraken gemaakt worden over de zorg en de financiën ten behoeve van de kinderen. Dit zou het aantal juridische conflicten verminderen. Uit onderzoek *4 blijkt echter dat er ongeveer evenveel juridische vervolgpcedures (11 procent) en vechtscheidingen zijn als daarvoor.

- *1. Figuur 2.4, Emancipatiemonitor 2014, pag. 35
- *2. Figuur 2.3, Emancipatiemonitor 20014, pag. 33
- *3. Financiële gevolgen van echtscheiding voor man en vrouw, Anne Marthe Bouman, Centraal Bureau voor de Statistiek, Bevolkingstrends, 2e kwartaal 2004
- *4. 'Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking', Marit Tomassen, 16 mei 2015, VU

1.2 Financiële situatie van vrouwen na echtscheiding

Bij 16.6 procent van de scheidingen wordt alimentatie voor de vrouw toegewezen (één op de zes), bij 0.9 procent alimentatie voor de man. Dit betekent dat er in dat jaar 5400 mannen en 300 vrouwen alimentatie moesten gaan betalen aan hun ex, voor maximaal 12 jaar. Een alimentatiebetaler kan tussentijds een wijziging aanvragen bij veranderde inkomsten met een beroep op de hardheidsclausule. Een alimentatieontvanger kan geen wijziging aanvragen, de partneralimentatie wordt éénmalig vastgesteld. Wanneer zij financieel in de problemen komt moet ze (aanvullende) bijstand aanvragen.

Zo'n 50 procent van de vrouwen is na de scheiding economisch onafhankelijk, d.w.z. dat zij minimaal een inkomen verdient van een alleenstaande op bijstandsniveau, zo'n 900 euro per maand. Ruim 30 procent van de vrouwen krijgt gedeeltelijke of volledige bijstand (één op de drie).

Cijfers over hoeveel vrouwen die economisch zelfstandig zijn en een inkomen hebben op het bestaansminimum tot 900 euro per maand zijn niet beschikbaar. Eveneens ontbreken cijfers over hoeveel vrouwen een aanvullende bijstand ontvangen vanwege hun parttime baan.

1.3 Hoogte partneralimentatie

Jaarlijks worden 5400 mannen en 200 vrouwen verplicht om alimentatie aan hun ex te betalen. In tabel 2 staan de bedragen aangegeven die mannen maandelijks aan hun ex betalen. Deze bedragen worden echter gebruteerd en daarna kan de man dit gebruteerde bedrag aftrekken van

de belasting, waardoor hij gemiddeld ongeveer een vierde minder kwijt is aan z'n ex dan in de tabel staat aangegeven.

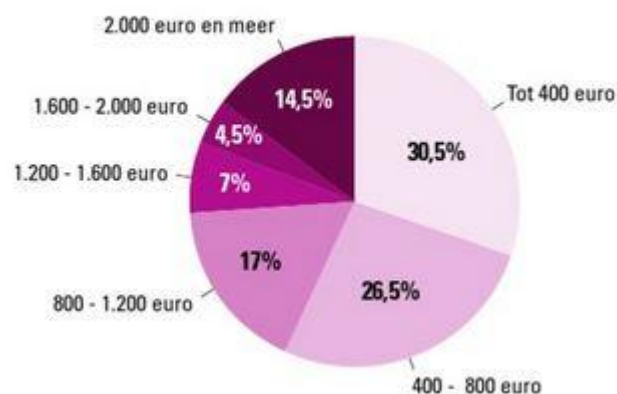
De vrouw moet echter belasting betalen over haar inkomsten, waardoor zij ongeveer een derde minder ontvangt dan in de tabel is aangegeven.

Concreet betekend dit bv dat - 1768 mannen (34% van de 5400) die minder dan 400 euro per maand betalen, in werkelijkheid na brutering en belastingaftrek minder dan 300 euro betalen. En dat - 1768 vrouwen (34%) minder dan 400 euro per maand ontvangen, in werkelijkheid is dit is netto na betaling van de belasting minder dan 260 euro. In de praktijk zal ze verder een parttime baan hebben of aanvullende bijstand.

De getallen zijn voor alle categorieën uit te rekenen.

Opvallend is dat maar 822 mannen meer dan 1600 euro per maand alimentatie betalen, in werkelijkheid is dit 1200 euro, en ontvangt de vrouw dan 1600 euro, na belasting netto 1080 euro, net boven bijstandsniveau.

Maandelijke partneralimentatie aan de vrouw in procenten (2009)

Tabel 2

NRC, 21 juni 2012, pag. 5, Bron: CBS, Nidi

Nb. Ongeveer 200 vrouwen betalen alimentatie. Over de hoogte van deze partneralimentaties zijn geen cijfers bekend.

Conclusies:

1. De nieuwe wet is maar op weinig mensen van toepassing.
2. Het is opvallend dat de belasting voordeel heeft van deze regeling. De man krijgt namelijk 25 procent voordeel en de vrouw krijgt 33 procent nadeel. Dit verschil van 8 procent komt ten goede aan de belastingen.
3. Partneralimentatie is een verrekening van inkomen voor onbetaald werk. Over het inkomen tijdens het huwelijk is al belasting betaald. Het is vreemd dat er nogmaals belasting over moet worden betaald.
4. Het was de bedoeling van de initiatiefnemers van deze wet dat de belastingregel verwijderd zou worden. Maar ze vonden het te veel werk om de wetten aan te passen.

Bijstand

In de wet van 1994 is bepaald dat als de ex-man ten onrechte géén alimentatie voor de vrouw betaalt, de bijstand op de man verhaald kan worden.

De praktijk is echter dat nogal wat ambtenaren het teveel werk vinden om uit te zoeken wie wat moet betalen en om het daarna ook nog te innen. Hierdoor is het per gemeente verschillend wat er aan bijstand wordt teruggevorderd, en dat vergroot de rechtsongelijkheid voor gescheiden mannen. De belastingbetaler wordt dan in feite belast met kosten die persoonlijk verrekend horen te worden tussen ex-partners.

1.4 Financiële gevolgen van echtscheiding voor vrouwen en mannen *1

‘Gemiddeld gaan vrouwen er door een scheiding 23 procent in inkomen op achteruit, terwijl mannen er gemiddeld 7 procent op vooruit gaan, zie tabel, staat 1. Dit blijkt samen te hangen met het verschil in inkomen tijdens het huwelijk en met de vraag of er al dan niet kinderen zijn. Heeft een persoon vóór de scheiding een hoger inkomen dan zijn of haar partner, dan gaat hij of zij er het meeste op vooruit, dat is meestal de man.’

Door de inkomensachteruitgang komen vrouwen en moeders zonder werk of met een kleine parttime baan vaak op bijstandsniveau terecht na een echtscheiding.

Indien bij een echtscheiding beide partners evenveel verdienen, dan gaan beiden er ongeveer evenveel op achteruit. In de meeste situaties is het inkomen van de man echter (beduidend) hoger dan dat van de vrouw.

Staat 1
Koopkracht en koopkrachtmutaties naar aanwezigheid kinderen, 1990–1999

Wel of geen kinderen bij echtscheiding	Mannen			Vrouwen		
	Koopkracht in jaar voor scheiding	Koopkracht in jaar na scheiding	Koopkrachtmutatie ¹⁾ jaar voor scheiding / jaar na scheiding	Koopkracht in jaar voor scheiding	Koopkracht in jaar na scheiding	Koopkrachtmutatie ¹⁾ jaar voor scheiding / jaar na scheiding
	<i>absoluut (x 1 000)</i>		%	<i>absoluut (x 1 000)</i>		%
Geen kind	18,4	17,4	-6	19,7	13,8	-27
Kind(eren) bij vrouw in jaar na echtscheiding	14,0	18,6	33	13,9	10,4	-21
Kind(eren) bij man in jaar na echtscheiding	14,3	15,0	6	14,8	12,0	-19
Totaal	16,3	17,7	7	16,6	12,4	-23

¹⁾ De koopkrachtmutatie valt niet af te leiden uit de koopkracht per jaar voor het jaar voor en na echtscheiding omdat de eerste de mediaan is van alle individuele mutaties en de tweede de gemiddelde koopkracht van de totale groep gescheiden personen.

Kinderen. Wanneer de kinderen bij de moeder gaan wonen gaat de koopkracht van de moeder er gemiddeld 21 procent op achteruit en gaan mannen er gemiddeld 33 procent op vooruit. Moeders zonder betaalde baan tijdens het huwelijk komen vaak in de bijstand.

Ook wanneer de vader de kinderen gaat verzorgen, daalt de koopkracht van de moeder, gemiddeld 19 procent. Het inkomen van de man stijgt gemiddeld met 6 procent.

Alleenstaanden. Na een scheiding gaan beiden er in inkomen op achteruit, vrouwen echter meer dan mannen. Alleenstaande vrouwen gemiddeld 27 procent, alleenstaande mannen gemiddeld 6 procent.

Opmerkelijk: Deze cijfers zijn afkomstig van 1990 tot 1990, recentere cijfers zijn er niet. Verschil tussen het jaar 1990 en 1999 is er nauwelijks, dit maakt het aannemelijk dat de cijfers anno 2015 nog ongeveer gelijk zijn.

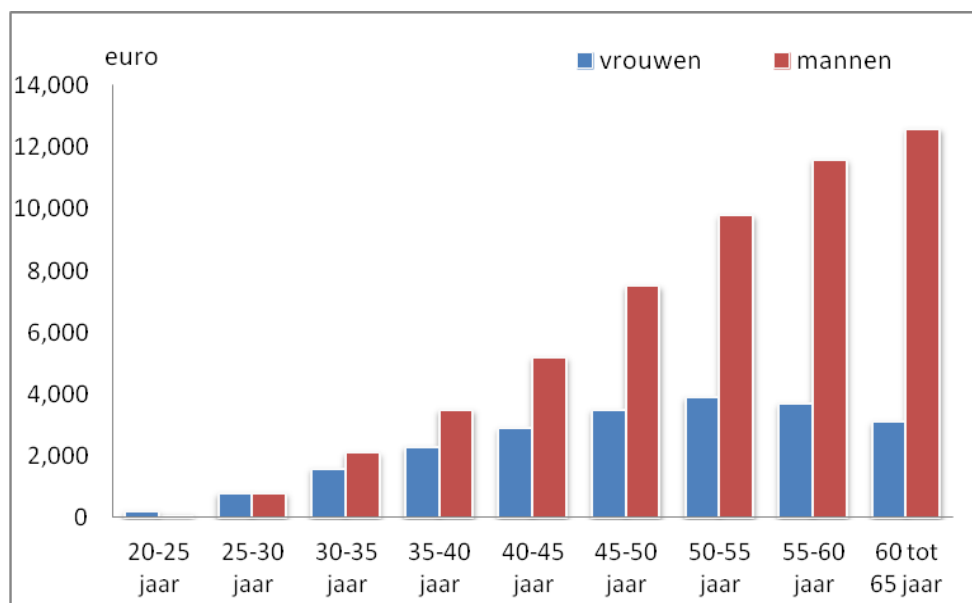
Deze cijfers zijn geflatteerd omdat 30 procent van de vrouwen na echtscheiding bijstand of aanvullende bijstand ontvangt.

*Financiële gevolgen van echtscheiding voor man en vrouw, Anne Marthe Bouman, Centraal Bureau voor de Statistiek, Bevolkingstrends, 2^e kwartaal 2004

1.4a Pensioenopbouw

Uit de Emancipatiemonitor 2008 blijkt dat vrouwen veel minder aanvullend pensioen via hun werkgever opbouwen dan mannen. Mannen van 40 tot 45 jaar hebben meer dan het dubbele opgebouwd aan pensioen dan vrouwen in diezelfde leeftijd. In de leeftijdscategorie van 60 tot 65 jaar is de pensioenopbouw van mannen zelfs bijna vijf keer hoger dan die van vrouwen. Vrouwen van Surinaamse afkomst bouwen bijna even weinig aanvullend pensioen op als autochtone vrouwen; vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst nog veel minder.

Dit komt hoofdzakelijk doordat vrouwen hun arbeidsuren aanpassen na de geboorte van een kind, (minder werken, tijdelijk stoppen) en een lager uurloon betaald krijgen.

Tabel 6

Gemiddelde pensioenopbouw naar leeftijd, 2007, bron CBS

1.4b Veel getrouwde vrouwen met een parttime baan bouwen weinig pensioen op vanwege de franchise

De franchise is een pensioenvrije voet die is ingesteld omdat iedereen AOW ontvangt. Pas als je meer verdient dan de AOW-norm voor alleenstaanden wordt er pensioen opgebouwd. Dit is nadelig voor degenen die weinig verdienen, zoals met vakantie- en bijbaantjes en parttimers.

Aanbevelingen:

1. Voor gehuwde vrouwen met kinderen en een parttime baan de inkomsten anders berekenen. Namelijk het huishouden en de opvoeding als betaalde parttime baan beschouwen. Het totale inkomen van de vrouw komt dan hoger uit waardoor ze meer pensioenopbouw heeft. Hiermee wordt een grote onrechtvaardigheid enigszins rechtgezet.
2. Een andere mogelijkheid is om vrouwen die kinderen hebben opgevoed bij pensionering een bonus toekennen. Deze zorgbonus is ter compensatie van het pensioentekort.

1.5 Grondslag verandert ingrijpend

Een tweede ingrijpende financiële verandering voor vrouwen bij de initiatiefwet is dat de grondslag anders wordt onderbouwd.

De huidige grondslag van partneralimentatie komt voort uit de wettelijke plicht van ex echtgenoten om elkaar te onderhouden. (de huwelijks belofte)

Bij een scheiding kan een partner, die zelf niet of weinig inkomen heeft, vragen om alimentatie.

De rechter kijkt dan naar de behoefte van de ontvangende partij. De welstand tijdens het huwelijk is daarbij bepalend. Kinderalimentatie gaat vóór op partneralimentatie.

De tabel op pagina 6 maakt duidelijk dat van eenzelfde welstand na echtscheiding geen sprake is voor vrouwen, zij gaan er aanzienlijk financieel op achteruit.

Het voorstel van de voorliggende wet gaat niet meer uit van de welstandsnorm tijdens het huwelijk, het gezamenlijke inkomen. Partneralimentatie wordt een compensatie voor het zogenoemde verlies aan verdien capaciteit die ontstaan is door afspraken tijdens het huwelijk over de verdeling van het betaalde en onbetaalde werk.

Bij de verdien capaciteit wordt uitgegaan van het inkomen vóór het huwelijk. Hiervoor is een forfaitaire tabel gemaakt met de categorieën opleiding, meer of minder dan 5 jaar gewerkt en het aantal gewerkte uren per week. Wie door het huwelijk en eventuele kinderen minder heeft kunnen werken kan daarvoor een vergoeding krijgen na echtscheiding.

Conclusie. Deze andere berekening van de partneralimentatie zal tot veel onrechtvaardigheden leiden, zie verder xxxxxxxxxxxxxx

1.6 Mogelijkheden om zorg en werk te combineren

Voor een alleenstaande moeder zijn de voorwaarden om een betaalde baan te combineren met de zorg voor kinderen en het huishouden van groter belang dan voor echtparen - er is immers geen opvang thuis als zij buitenshuis werkt.

Op goede en betaalbare kinderopvang is in 2012 en 2013 veel bezuinigd. Verlofregelingen zijn mogelijk, maar vaak onbetaald. Verlof opnemen bij b.v. een ziek kind is dit toch wel problematisch gezien de inkomensachteruitgang.

Flexibel werken en thuiswerken is vooral mogelijk voor hoogopgeleide vrouwen, lager opgeleide vrouwen kunnen vaak niet anders dan op de werkplek aanwezig zijn.

Een eigen bedrijf aan huis starten is ook een mogelijkheid, maar ook hier zijn minder mogelijkheden voor laag opgeleide vrouwen.

Het maakt duidelijk dat vooral laagopgeleide vrouwen een probleem hebben om voldoende inkomen te verdienen. Zolang er e.e.a. wettelijk en praktisch niet verbetert, is economische zelfstandigheid een onmogelijke eis aan veel vrouwen.

Overigens wil 30 procent van de alleenstaande moeders graag meer uren werken, dit is twee keer zoveel als andere samenwonende vrouwen met of zonder kinderen. *

* Emancipatie monitor 2014, pag. 103

1.7 Kansen op werk*

In Nederland zijn 10 miljoen mensen tussen de 20 en 65 jaar. Van deze mensen heeft 2,3 miljoen geen betaalde baan: 1,5 miljoen vrouwen en 0,6 miljoen mannen.

De officiële werkloosheid in 2013 is 645.000 tegenover 113.000 vacatures, 430.000 mensen hebben een bijstandsuitkering, 431.000 mensen zitten in de WW, en 820.000 mensen hebben een arbeidsongeschiktheidsuitkering (wao/wia/Wajong). Totaal 2,3 miljoen. Hierbij zijn niet de mensen meegeteld die dolgraag een baan willen of hun parttime baan willen uitbreiden, maar zich niet bij het arbeidsbureau hebben ingeschreven.

Vaak wordt er vanuit gegaan dat economische groei vanzelf leidt tot toename van de werkgelegenheid. Dit is echter niet het geval. De afgelopen 45 jaar houden de economische groei en de stijging van de arbeidsproductiviteit elkaar in evenwicht, waardoor de werkgelegenheid niet is toegenomen ondanks forse economische groei.

De werkgelegenheid wordt overigens wel over meer mensen verdeeld dan 45 jaar geleden: nu doen 4,3 op de tien inwoners betaald werk, in 1970 was dat 3,6 op de tien.

Het komt erop neer dat, om via deze wet vrouwen aan te sporen een baan te zoeken of om meer uren te werken, met de huidige werkweek van 40 uur vrouwen in een onmogelijke situatie brengt en leidt tot armoede omdat er geen werk is!

* 'En dús moeten we bezuinigen', *twaalf mythes over werk en werkloosheid*, Mirjam de Rijk, artikel in De Groene, 12 maart 2015

Deel 2 Inkomen tijdens het huwelijk

Het leven van vrouwen vóórdat er een scheiding plaatsvindt is van belang om de ongelijke inkomens tijdens het huwelijk te begrijpen. Het maakt duidelijk dat je niet zomaar via een wet ingrijpend levens van vrouwen kunt beïnvloeden.

Het begint al bij de opvoeding waarbij meisjes en jongens verschillend behandeld worden en er andere eisen worden gesteld. Bij het onderwijs en de opleiding worden deze verschillen gecontinueerd, evenals bij de beroepskeuze. En daarbij merken vrouwen dat hun arbeidsdeelname minder waard is: ongelijke beloning en minder carrièreperspectief en onbetaald werk binnenshuis.

Hierdoor maken vrouwen over het algemeen andere keuzes dan mannen. Met name zijn zorg en opvoeding voor vrouwen een essentieel onderdeel van hun leven, even belangrijk als een eigen inkomen. Voor mannen staat werk op de eerste plaats en is zorg ondergeschikt, het heeft niet hun aandacht.

2.1 Arbeidsparticipatie van vrouwen

Algemeen

De arbeidsparticipatie tussen 20 en 65 jaar is bij vrouwen hoog: namelijk 64 procent (bij mannen 78 procent), maar is sinds 2008 niet meer toegenomen.

De gemiddelde arbeidsduur is echter laag: voor vrouwen 26,4 uur per week, bij mannen 37,6 uur. Dit is al 10 jaar zo. Van de werkende vrouwen heeft 74 procent een parttime baan (25 procent een fulltime baan), dan werkt je minder dan 35 uur per week (bij mannen 20 procent parttime en 80 procent fulltime).

Vrouwen met een lagere opleiding werken aanzienlijk minder dan vrouwen met een hoge opleiding (47 % en 85 %). Bij mannen is dit verschil minder (72 % en 89 %).

Burgerlijke staat

Bijlage 1 geeft inzicht in het aantal gewerkte uren van alleenstaanden met en zonder kinderen, en samenwonenden mét en zonder kinderen, uitgesplitst naar vrouwen en mannen en leeftijd.

Opmerkelijk is dat vrouwen in dezelfde huiselijke omstandigheden altijd minder werken dan mannen in dezelfde situatie, en dit verschil zich al op jonge leeftijd aftekent. Vrouwen die een kind krijgen gaan minder werken (paar zonder kind 81 %, paar met kind 72 %). Mannen gaan juist méér werken (paar zonder kind 89 %, paar met kind 91 %).

De gemiddelde arbeidsduur per week is bij vrouwen van 25 jaar 10 uur meer dan vrouwen van 35 jaar (30 uur, 20 uur). Bij mannen is dit 35 uur en 40 uur.

2.2 Opvattingen over werk en de relatie tot zorg

In Nederland zijn 10 miljoen mensen tussen de 20 en 65 jaar. Van deze mensen heeft 2,3 miljoen géén betaalde baan: 1,5 miljoen vrouwen en 0,6 miljoen mannen.

De redenen om niet te werken verschillen aanzienlijk. Naast studie, opleiding, ziekte en arbeidsongeschiktheid, noemt 22 procent van de vrouwen zorg voor het gezin als reden. Mannen noemen dit argument nooit.

Nb. Vrouwen hechten trouwens net zoveel belang als mannen aan betaald werk, maar laten eerder hun gezinsverantwoordelijkheid voorgaan.

Het verschil in gezinsverantwoordelijkheden is al op jonge leeftijd zichtbaar. B.v. bij een onderzoek naar de redenen van jongeren van 15 tot 27 jaar om niet te willen of te kunnen te werken, gaven uitsluitend de vrouwen de zorg voor het gezin of huishouden aan, n.l. 8.000 van de 32.000 jonge vrouwen. *

* 'Arbeidsdeelname van jongeren', onderzoek CBS, april 2015

2.3 Mantelzorg

Ook mantelzorg beïnvloedt het aantal gewerkte uren, al is dit verband minder sterk aanwezig dan bij de zorg voor kinderen. Het verschil in aantal uren besteed aan de zorg voor naasten tussen vrouwen en mannen is minder, al is hier nog weinig onderzoek naar gedaan. De verwachting is dat door het overheidsbeleid m.b.t. de participatiesamenleving, waar een grotere inbreng wordt verwacht van zorg door naasten, de mantelzorg zal toenemen, en dit meer invloed zal hebben op het leven van vrouwen dan van mannen.

2.4 Opleiding, beroepskeuze, loonkloof en keukentafel

Opleiding en beroepskeuze

Jonge vrouwen hebben hun onderwijsachterstand ingelopen. In 2013 zijn vrouwen van 25 tot 45 jaar zelfs hoger opgeleid dan mannen. Vrouwen boven de 45 jaar zijn lager opgeleid.

Opmerking: Weliswaar is het opleidingsniveau van mannen ook toegenomen, alleen is de toename bij vrouwen méér geweest!

De keuze van opleiding verschilt aanzienlijk en is nog steeds traditioneel: vrouwen vooral zorg- en onderwijsopleidingen, mannen vooral technisch en financieel onderwijs.

*Loonkloof**

Jonge vrouwen verdienen aan het begin van hun carrière evenveel als mannen, zie bijlage 5. hoewel ze méér uren werken en hoger opgeleid zijn.

Met 35 jaar is dit verschil in loon 3 procent.

Bij 40 tot 45 jaar 17 procent, het landelijk gemiddelde van het loonverschil.

Bij 50+ is het verschil in inkomen 25 procent.

Vooraf tussen het 30ste en 40ste jaar neemt de loonkloof aanzienlijk toe.

De komende jaren moet duidelijk worden of dit patroon van weinig tot geen beloningsverschil bij jonge vrouwen zich doorzet, of dat bij het ouder worden toch weer een aanzienlijk financiële achterstand wordt opgelopen.

Keukentafel: herverdeling werk binnenshuis en buitenshuis*

In de meeste relaties komt het eerste kind als de vrouw 30 jaar is en de man 32 jaar. Dit betekent dat zij beiden praktisch evenveel verdienen bij een gelijke opleiding. Dan vervalt het argument dat de vrouw minder gaat werken vanwege het inkomen.

Deze ontwikkeling kan aanleiding zijn om tot een daadwerkelijke herverdeling van het werk binnenshuis en buitenshuis te komen.

*Opleiding en promotiekansen**

Meisjes en jongens kiezen nog altijd voor het overgrote deel voor de traditioneel aan v/m gebonden opleidingen. Vrouwen meer de verzorgende- en gezondheidsberoepen en mannen meer de technische en financiële beroepen.

Opleiding is echter niet alleen van belang bij inkomen. Het blijkt dat mannen in verzorgende en gezondheidsberoepen eerder promotie maken. Dit komt o.a. doordat vrouwen minder belang hechten aan promotie en sneller parttime gaan werken. Hun primaire aandacht gaat uit naar de situatie thuis: de opvoeding en zorg voor de kinderen en het huishouden.

*Loonkloof per bedrijfstak**

Nog steeds bestaat er een aanzienlijk verschil in verdiensten per gewerkt uur tussen vrouwen en mannen in het algemeen. Het gemiddelde uurloon van vrouwen is 18 procent minder dan van mannen. Het werken bij de overheid levert voor vrouwen een aanzienlijk financieel voordeel op. Zie ook bijlage 5.

*. Factsheet ‘Gelijke beloning v/m’ 5 maart 2015, Atria.

Deel 3 Het ideaal van economische zelfstandigheid, emancipatie van mannen

Veel mannen, en ook vrouwen (40 procent), stemmen in met deze wet, want de voorgestelde plannen zetten vrouwen aan om financieel op eigen benen staan. En dit sluit toch aan bij het ideaal van economische zelfstandigheid van vrouwen uit de jaren 70? En je hebt in vijf jaar toch genoeg tijd om je voor te bereiden op voldoende inkomen?

Het ideaal uit de jaren 70 was echter dat vrouwen en mannen zowel het werk binnenshuis als buitenshuis zouden delen, en dit is nog lang geen werkelijkheid.

Een belangrijk verschil tussen de echtgenoten is dat voor mannen het eigen inkomen op de eerste plaats komt, terwijl voor vrouwen de zorg voor kinderen even belangrijk is als het eigen inkomen. Uit recent onderzoek blijkt zelfs dat als mannen minder uren gaan werken, dit géén invloed heeft op de taakverdeling binnenshuis. Noot *1

3.1. Misvattingen over economische zelfstandigheid

Eind jaren 60 was 85 procent van de vrouwen fulltime huisvrouw en daarover heerste veel ontevredenheid. Bijna alle mannen werkten destijds fulltime - zij hadden een werkweek van 40 uur. Het voorgestelde ideaal vanuit de vrouwenbeweging was dat vrouwen evenveel uren buitenshuis werken als mannen en dat de zorg gelijk verdeeld wordt. Dit ideaal werd o.a. door Joke Kool-Smits verwoord in haar artikel 'Er is een land waar vrouwen willen wonen'. De eis was een 5-urige werkdag voor beide seksen en de zorg gelijk verdeeld.

De huidige werkelijkheid is dat 64 procent van de vrouwen een betaalde baan heeft, waarvan 74 procent in deeltijd werkt, van de mannen werkt 85 procent fulltime. Van een gelijke arbeidsduur en een evenredige verdeling van zorgtaken en zorguren is geen sprake.

3.2. Gangbare afwegingen binnen een gezin

In gezinnen gaat men over het algemeen uit van het gezamenlijke inkomen en de gezamenlijke tijd voor onbetaalde werkzaamheden. De hoogte van het toereikend gezinsinkomen is daarbij belangrijker dan economische zelfstandigheid van vrouwen, *1 pag. 10 en 22. Dit verdienmodel is vaak al op voorhand gekozen (de combinatie van voltijd en deeltijd). Het voldoet aan het verwachtingspatroon van veel partners.

Individuele keuzes binnen gezinnen blijken minder individueel dan men zou verwachten, ze zijn in grote mate beïnvloed door tradities en opvattingen over de combinatie tussen betaald werk en zorg, *1 pag. 11. Het doorbreken van deze culturele tradities zal nog een lange weg zijn.

Sinds 2008 is er zelfs een achteruitgang in de verdeling tussen het betaalde en onbetaalde werk tussen mannen en vrouwen, *1, pag. 15 en 17.

3.3. Emancipatie van mannen

De wettelijke belemmeringen om de zorg en het huishouden te delen zijn voor mannen weggenomen. Maar sinds 2009 richt het emancipatiebeleid zich niet meer op mannen. Dat is

duidelijk in deze voorgestelde wet af te lezen: aan vrouwen wordt de eis gesteld om economisch zelfstandig te zijn, voor mannen blijft de situatie hetzelfde.

Toelichting:

Hoewel het de bedoeling was de zorg voor kinderen en het huishouden gelijkmatiger over mannen en vrouwen te verdelen, is de overheid daar in haar beleid van afgestapt.

De voorwaarden om arbeid en zorg te combineren zijn tot stand gekomen in 2001 via de Wet Arbeid en Zorg. Het gaat om een bundeling van zwangerschaps- en bevallingsverlof, adoptieverlof, kraamverlof, calamiteitenverlof, ouderschapsverlof, kortdurend zorgverlof en sinds 2005 ook het langdurend zorgverlof. In 2006 werd het mogelijk om de levensloopregeling te gebruiken voor de financiering van een periode van (extra) verlof, zoals ouderschaps- of zorgverlof. Vanaf 2009 is het ouderschapsverlof uitgebreid van 13 naar 26 weken. Hiermee zijn alle wettelijke belemmeringen voor een gelijke verdeling van taken binnen een huwelijk met kinderen uit de weg geruimd.

In de praktijk blijken echter deze mogelijkheden om de zorg voor kinderen en huishouding tussen partners te delen niet te werken. Slechts weinig mannen, voornamelijk hoog opgeleide mannen, maken van de geboden mogelijkheden gebruik.

De overheid heeft de moed opgegeven. Sinds 2009 is de verhoging van het zorgaandeel van mannen niet langer expliciet een speerpunt in het beleid. *2.

Met als gevolg dat vrouwen daar de lasten van ondervinden. Ze voelen zich nog altijd primair verantwoordelijk voor de zorg van de kinderen en het huishouden.

De algemene doelstelling van emancipatie dat zowel mannen als vrouwen emanciperen lijkt verder weg dan ooit.

Invloed van arbeidstijdverkorting bij mannen op hun aandeel bij zorg.

Kort geleden is er een literatuuronderzoek geweest naar de invloed van arbeidstijdverkorting bij mannen op hun aandeel in de zorg en het huishouden.*3. Het blijkt dat arbeidstijdverkorting nauwelijks invloed heeft op het aantal uren dat mannen besteden aan zorg en huishouden.

Vrouwen blijven gemiddeld 2,5 keer zoveel tijd aan zorgtaken besteden. Deze verdeling is al sinds 1975 zo. De conclusie uit het onderzoek is dat een verandering in de taakverdeling binnen een huwelijk een langdurig proces is en dat wetgeving daarop weinig invloed heeft.

Papadag.

Vooraf hoogopgeleide mannen kiezen bij de komst van kinderen voor een zgn. papadag, één dag minder werken. Of ze deze dag ook besteden aan zorg is echter de vraag. *4. En de naam papadag werkt ook negatief uit, namelijk dat de andere dagen dan kennelijk moederdagen zijn.

Opmerkelijke verschillen tussen mannen en vrouwen.

De gezinsgerichtheid en arbeidsduur van mannen is niet afhankelijk van de arbeidsduur van hun vrouwen. De arbeidsduur van vrouwen en de uren die zij besteden aan zorgtaken worden wél bepaald door de arbeidsduur van hun echtgenoten, zij passen hun werktijd aan. *1 pag 29.

Een belangrijk verschil tussen echtgenoten is dat voor mannen het eigen inkomen op de eerste plaats komt, terwijl voor vrouwen de zorg voor kinderen even belangrijk is als het eigen inkomen. Vrouwen hechten echter net zoveel belang als mannen aan betaald werk, maar laten hun gezinsverantwoordelijkheid voorgaan.

Uit recent literatuuronderzoek is af te leiden dat als mannen minder uren gaan werken, dit géén invloed heeft op de taakverdeling binnenshuis. *1, pag 15.

Noten

*1. 'Andere tijden, andere zorg.' *Mannen, vrouwen en de mogelijke gevolgen van de arbeidsduur*, Marian van der Klein, Marjan de Gruijter, februari 2015, Verwey-Jonker Instituut. pag. 33

*2. Emancipatiemonitor 2012, pagina 108

*3. 'Andere tijden, andere zorg', zie *, pag. 33

*4. idem, pag. 15

*5. idem, pag 14

Deel 4. **Factoren die belemmerend werken voor vrouwen om economisch zelfstandig te zijn.**

Nogal wat vrouwen hebben te maken met afwijzende reacties uit hun omgeving om kinderen en werk te combineren. Zeker na een scheiding is dit géén stimulans om meer uren te gaan werken of om een baan te zoeken.

Hierbij spelen o.a. mee

4.1 Culturele factoren

a. *Meningen over kinderopvang.* Niet alleen zijn onvoldoende en té dure kinderopvang een belemmering voor vrouwen om betaald te werken, ook de meningen van mensen uit hun omgeving en de media over kinderopvang hebben een negatieve invloed.

Van de Nederlanders staat slechts 30 procent positief tegenover kinderopvang tot 2 jaar. Bij kinderopvang van 2 tot 4 jaar is 63 procent positief en bij buitenschoolse opvang is dat 45 procent. Dit betekent dat vrouwen vaak niet door hun omgeving gesteund worden om hun baan bij het krijgen van hun eerste kind te continueren.

b. *Opvattingen over opvoeding.* Van de vrouwen vindt 23 procent moeders geschikter als opvoeder van kleine kinderen, van de mannen is 42 procent deze mening toegedaan. Deze opvattingen zijn sinds 1996 nauwelijks veranderd.

c. *Opvattingen over geschiktheid voor huishoudelijke taken.* De opvatting dat vrouwen geschikter zijn voor het huishoudelijke taken dan mannen is een al lang bestaand verwachtingspatroon. Hoewel het aantal uren dat aan huishoudelijk werk besteed wordt sinds 1965 aanzienlijk is teruggelopen (door koelkast, wasmachine, tv), is sinds 1995 is het aandeel van mannen in het huishouden onverminderd 35 procent gebleven.

d. *Ideale werkduur.* De meeste mensen vinden voor moeders met kinderen tot 4 jaar een werkweek van 2 á 3 dagen het meest geschikt, voor vader 4 á 5 dagen.

Bij kinderen van 6 tot 12 jaar kan de werkduur voor moeders 3 á 4 dagen zijn, bij vaders 5 dagen. (2014).

e. *Werkelijke werkduur.* In werkelijkheid gaan vaders van jonge kinderen zelfs meer uren per week werken, namelijk 41 uur. Moeders gaan aanzienlijk minder werken, gemiddeld 10 uur per week, namelijk van 30 naar 20 uur per week. Sinds kort zijn er wel wat hoog opgeleide mannen die een zgn. papadag opnemen. Onduidelijk is of dit wordt besteed aan zorg en huishouden of aan hobby's.

f. *Beeldvorming in de media en politiek.* Bovenstaande opvattingen worden door de politiek en de media mede verbreid.

4.2 Politieke factoren

g. *De politiek* zendt wisselende signalen uit over het belang dat vrouwen betaald werken. Ze schept niet voldoende voorwaarden om vrouwen de mogelijkheid te geven om inkomen te verwerven. Ze heeft o.a. een zwabberend beleid t.a.v. voorzieningen zoals kinderopvang, naschoolse opvang, etc. Daarbij verschillen de kosten van jaar tot jaar.

h. *Verwachtingspatroon over kansen op werk.* Stimuleringsmaatregelen en scholing richten zich vooral op mannen.

i. *Het beleid* van de overheid richt zich niet op mannen om een gelijk aandeel te hebben in de zorg en het huishouden.

4.3 Gezondheid

Vrouwen hebben vaker last van ziektes en lichamelijke beperkingen dan mannen. Ze gaan vaker naar de huisarts, worden vaker opgenomen in een ziekenhuis en gebruiken meer medicijnen. Dit heeft een negatieve invloed op hun arbeidsparticipatie. *

Ook fysiek, seksueel en psychisch geweld dat nogal wat vrouwen treft op jongere of latere leeftijd, belemmert de deelname aan betaalde arbeid. Ze hebben een herstelperiode nodig, psychische hulp, etc.

* Emancipatiemonitor 2014, pag. 17 en 225

Conclusies

'Het doel van het Nederlandse emancipatiebeleid is het bevorderen van gelijke rechten en kansen, vrijheden en (gedeelde) verantwoordelijkheden voor mannen en vrouwen.'^{*}

Het is zeer de vraag of deze wet partneralimentatie aan de hierboven geformuleerde doelstelling voldoet. De wet richt zich namelijk uitsluitend op vrouwen in de veronderstelling dat door de voorgestelde wetswijzigingen vrouwen sneller zullen emanciperen en economisch zelfstandig worden. Ook gaat de wet ervan uit dat er genoeg betaalde banen zijn zodat vrouwen voldoende inkomen kunnen verdienen. Deze vooronderstelling van genoeg werk blijkt onjuist en stelt vrouwen voor een onmogelijke opgave.

In de huidige situatie verdienen vrouwen de helft van mannen, ongeacht of ze alleenstaand zijn, samenwonen, gehuwd zijn of kinderen hebben, o.a. door de loonkloof, parttime werken en onvoldoende kinderopvang, en bouwen ze vijf keer minder pensioen op.

De voorgestelde wet zet niet aan tot een cultuurverandering bij mannen voor een gelijke verdeling van betaalde en onbetaalde werkzaamheden binnen een relatie. Toch een belangrijke, zo niet de belangrijkste voorwaarde voor vrouwen om voldoende inkomen te verwerven.

Allemaal punten waar deze wet aan voorbij gaat, terwijl vrouwen nog verder financieel op achterstand worden gezet door de alimentatie van 12 naar 5 jaar terug te brengen en de hoogte van partneralimentatie anders te berekenen. Het lijkt er sterk op dat deze wet de financiële positie van een klein aantal goedverdienende mannen verder zal bevoordelen ten koste van vrouwen.

Wanneer het streven van het emancipatiebeleid werkelijk wordt uitgevoerd zullen zowel mannen als vrouwen moeten inleveren.

Onze conclusie is dat er geen dringende reden is de huidige wetgeving te wijzigen.

* Emancipatiemonitor 2014, pag. 11

Aanbevelingen en opmerkingen

1. Opmerking: Het uitgangspunt van de wet moet zijn dat beide partners financieel niet slechter uit het huwelijk komen, zoals vastgelegd in artikel 16, aanbeveling 29 in het VN Vrouwenverdrag.
2. Opmerking: Een Emancipatie Effectrapportage uitvoeren, vóórdat deze wet in de Tweede Kamer wordt behandeld. Dit is vastgelegd in het emancipatiebeleid.
3. Aanbeveling. De grondslag van partneralimentatie niet wijzigen, d.w.z. de berekening van de partneralimentatie niet wijzigen. Deze berekening zal namelijk tot veel onrechtvaardigheden leiden, zie punt 1.5, pag. 8
4. Aanbeveling. Een plicht tot informatie voor de toekomstige partners opnemen in de wet over de verdeling van de betaalde en onbetaalde werkzaamheden, het huishouden en de zorg voor eventuele kinderen. Het vastleggen van goede afspraken vooraf geeft een korting op de kosten voor het sluiten van een huwelijk of een samenlevingscontract. Hierbij wordt ook de financiële situatie na een eventuele scheiding vastgelegd en de verdeling van de kinderen, de woning en inboedel geregeld.
5. Aanbeveling. Laat rechters beslissen over de financiële situatie van echtelieden, zij hebben als een van de weinigen zicht op de individuele situatie. Een wet maken vanuit van een grootste algemene deler is niet verantwoord, want elke situatie is anders en er is niet één passend antwoord.
6. Aanbeveling. Geef in de initiatiefwet zorg, opvoeding en huishoudelijke taken een even belangrijke plaats als economische zelfstandigheid. Economische zelfstandigheid staat voor veel vrouwen niet op hoger plan dan de rechten van het kind. Dit blijkt bv. uit het feit dat vrouwen weliswaar betaald werk belangrijk vinden, maar daarnaast ook als prioriteit de zorg en opvoeding van hun kinderen hebben. De wet moet daar meer oog voor hebben en minder eenzijdig op inkomen focussen.
7. Aanbeveling. Laat de partneralimentatie, en ook de kinderalimentatie, innen en uitbetalen via de belastingen of het LBIO (Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdrage) . Dit is zakelijker en hierdoor worden rechtszaken en persoonlijke ruzies vermeden en het voorkomt veel persoonlijk leed. Het brengt rust en dat komt ook de betrokken kinderen ten goede.
8. Opmerking. De statistieken over het aantal uren besteed aan zorg en huishouden geven o.i. een vertekend beeld van de werkelijkheid en kunnen niet als uitgangspunt genomen worden om het aantal gewerkte uren van vrouwen en mannen weer te geven. Worden bv. borstvoeding en de verzorging van een ziek kind meegerekend? En heeft de vrouw tijdens de vakantie vakantie van zorg en huishouden? Zie ook bijlage 6, 'Why I love Mom'. Dit geldt ook voor de statistieken over mantelzorg. Het aantal buitenshuis gewerkte uren is wel te tellen mits dat betaald is, mantelzorg niet. Het is bekend dat mannen hun aandeel in werkzaamheden overschatten en vrouwen hun aandeel onderschatten, dus om deze statistieken te baseren op vragen geeft een vertekend beeld van de werkelijkheid.

9. Opmerking. Het uitgangspunt van economische zelfstandigheid is voor veel vrouwen niet realistisch. Het gaat voorbij aan het feit* dat een cultuurverandering in de praktijk over de verdeling van taken binnenhuis en buitenshuis een langdurig proces is. Vrouwen en kinderen komen hierdoor in de knel.
* zie onderzoek van Verwey-Jonkers, febr 15, pag 17,
10. Aanbeveling. Onderzoek nodig naar hoeveel vrouwen die na een scheiding economisch zelfstandig zijn een inkomen hebben rondom het bestaansminimum van 900 euro tot 1000 euro per maand.
11. Aanbeveling. Onderzoek nodig naar de inkomens van gescheiden vrouwen en mannen na één jaar en twaalf jaar na hun scheiding en hun pensioen bij 65 jaar, pag. 6.
12. Aanbeveling. Pensionering. Voor gehuwde vrouwen met kinderen en een parttime baan de inkomsten anders berekenen. Namelijk het huishouden en de opvoeding als betaalde parttime baan beschouwen. Het totale inkomen van de vrouw komt dan hoger uit waardoor ze meer pensioenopbouw heeft. Hiermee wordt een grote onrechtvaardigheid enigszins rechtgezet.
13. Aanbeveling: Een andere mogelijkheid is om vrouwen die kinderen hebben opgevoed bij pensionering een bonus toe te kennen. Deze zorgbonus is ter compensatie van het pensioentekort.
14. Aanbeveling. Het in de wet opnemen van een verplichte arbeidstijdverkorting van 5 uur per dag, (25 uur per week) en gelijke verdeling van het onbetaalde werk. Deze wet gaat er van uit dat er voldoende werk is voor iedereen, maar dat is er alleen bij een herverdeling van het betaalde werk.

Bijlage 1. Verdeling betaald - onbetaald werk

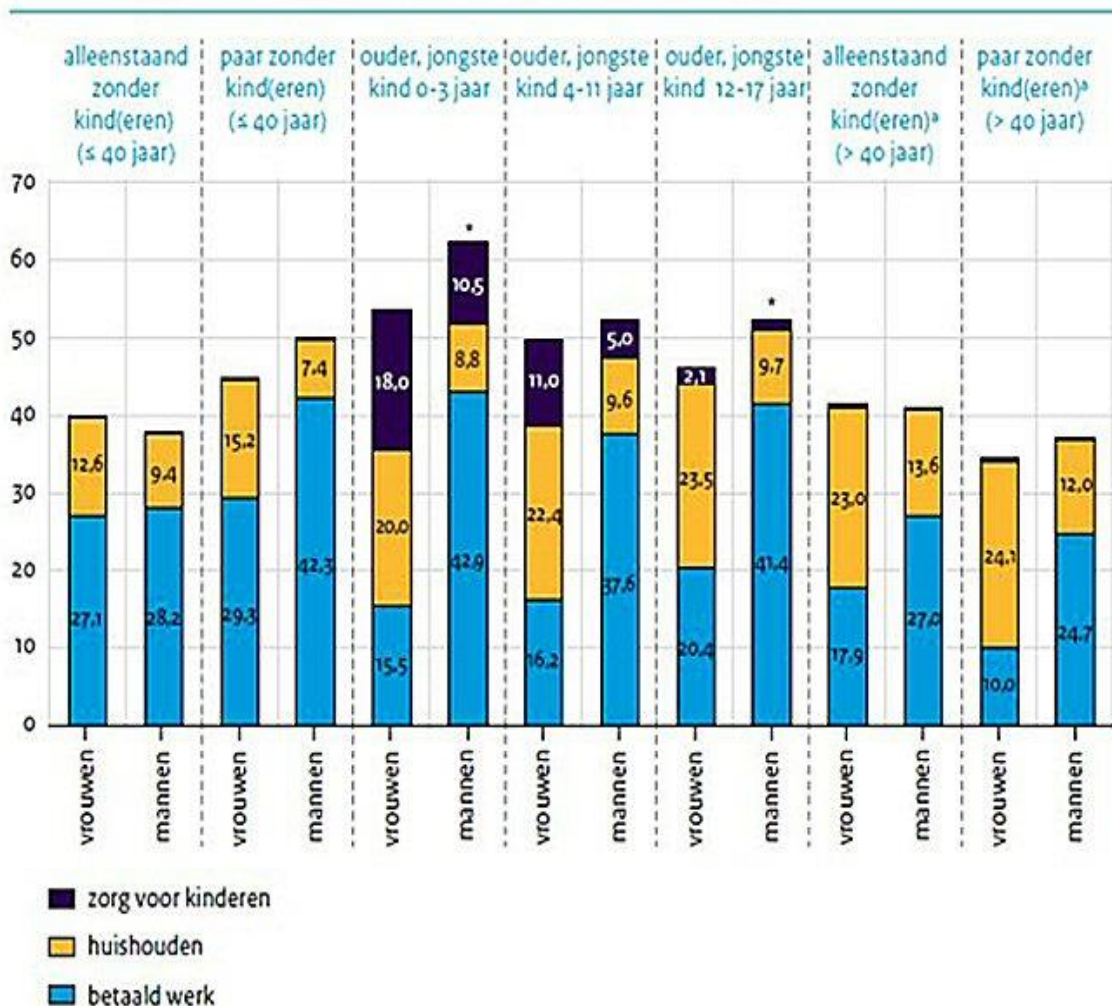
Toelichting:

Opvallend is dat vrouwen, ongeacht hun burgerlijke staat, **altijd** minder uren aan betaald werk besteden dan mannen. En dat vrouwen **altijd** méér uren aan zorg en huishouden besteden dan mannen, ook onafhankelijk van hun burgerlijke staat.

De grootste verandering in werkzaamheden vindt plaats tussen jonge vrouwen en jonge moeders: 25-jarigen werken gemiddeld 30 uur buitenshuis, 35-jarige moeders 20 uur. (vrouwen zijn gemiddeld 30 jaar als ze hun eerste kind krijgen, mannen gemiddeld 32 jaar)

Tabel, Emancipatiemonitor 2014, pag. 90

Tijd besteed aan betaald werk, huishouden en de zorg voor kinderen, bevolking 20-64 jaar, naar geslacht en huishoudensamenstelling, 2011 (in uren per week)

a Zonder kinderen of van wie het (jongste) kind 18 jaar of ouder is.

* = verschil m/v significant ($p < 0.05$)

Bron: SCP en CBS (TBO'11)

Fulltime baan bij paren met en zonder kinderen

Ook opvallend, maar niet af te lezen uit deze tabel: bij de paren met kinderen werkt 8 procent van de vrouwen fulltime en 61 procent parttime, 30 procent heeft géén baan. Van de paren zonder kinderen werkt 36 procent van de vrouwen fulltime en 39 procent parttime, 25 procent heeft géén baan.

Het is de vraag hoe juist de cijfers zijn over het aantal uren besteed aan huishoudelijk werk en zorg voor de kinderen, omdat het bekend is dat mannen hun eigen bijdrage altijd overschatten en vrouwen hun bijdrage juist onderschatten.

Zie ook bijlage 6. Why I love mom

Bijlage 2. Percentage mensen met een betaalde baan in de periode 2003 tot 2013

Opvallend in de tabel:

1. Gemiddeld heeft 22 procent van de mannen in 2013 tussen de 20 en 64 jaar géén betaalde baan, tegen 36 procent van de vrouwen.
2. Gehuwde mannen met kinderen werken méér buitenshuis dan in andere situaties, namelijk 91 procent, vrouwen werken in deze situatie gemiddeld 70 procent buitenshuis. Hiervan werkt 74 procent in een deeltijdbaan, gemiddeld 26 uur per week. Een deeltijdbaan is minder dan 35 uur per week. Slechts 8 procent van de moeders werkt fulltime.
3. Bij getrouwde stellen zónder kinderen werkt van de mannen 80 procent, bij vrouwen is het aantal gewerkte uren sterk afhankelijk van de leeftijd. Van de jonge vrouwen werkt gemiddeld 81 procent buitenshuis, 34 ?? procent hiervan werkt fulltime. Van de oudere vrouwen werkt 50 procent buitenshuis.
4. Gemiddeld hebben mannen in alle levensfasen 20 procent vaker een betaalde baan dan vrouwen. Bij vrouwen is het aantal gewerkte uren sterk afhankelijk van in welke fase ze zitten.

Opmerking: De tabel gaat uit van banen van 12 uur per week of meer.

Tabel 4.1

Nettoarbeidsparticipatie naar positie in het huishouden, bevolking van 20-64 jaar, 2003-2013
(in procenten)

	vrouwen				mannen			
	2003	2008	2011	2013	2003	2008	2011	2013
totaal	56	63	64	64	79	82	80	78
20-39 jaar	67	73	72	70	84	86	80	76
40-64 jaar	47	56	59	60	76	80	79	79
eenpersoonshuishouden	55	60	60	62	67	74	68	65
20-39 jaar	71	74	70	71	72	80	71	67
40-64 jaar	43	49	53	55	62	68	65	63
lid van paar zonder kinderen	52	64	64	59	78	82	86	80
20-39 jaar	85	86	84	81	92	95	92	89
40-64 jaar	37	44	49	50	63	68	70	73
lid van paar met minderjarige kinderen	60	70	72	72	92	95	93	91
jongste kind 0-3 jaar	61	72	74	73	93	96	94	91
jongste kind 4-11 jaar	57	69	71	72	92	95	93	91
jongste kind 12-17 jaar	62	69	71	70	91	94	92	90
lid van paar met alleen meerderjarige kinderen	49	60	63	65	82	86	86	85
ouder zonder partner met minderjarige kinderen	52	64	64	59	78	82	86	80
jongste kind 0-3 jaar	33	48	47	46	70	72	75	73
jongste kind 4-11 jaar	52	66	64	58	81	81	86	80
jongste kind 12-17 jaar	62	69	72	66	78	86	87	82
ouder zonder partner met meerderjarige kinderen	51	62	65	66	65	76	75	73
meerderjarig kind	62	62	55	52	71	70	64	57
ander lid	57	59	59	57	66	69	61	63

Bron: CBS (Enquête beroepsbevolking '03-'13)

Bijlage 3. Economische zelfstandigheid bij verschillende huishoudens.

Toelichting:

Bij paren met kinderen zijn moeders het meest economisch zelfstandig van alle categorieën vrouwen, namelijk ongeveer 60 procent. Bij het jongste kind zit een vertekening omdat vaak ná het zwangerschapsverlof de werktijd verlaagd wordt. Ook vaders werken in deze periode het meeste, 90 procent is economisch zelfstandig.

Alleenstaande moeders zijn het minst economisch zelfstandig van alle vrouwen, gemiddeld 51 procent. Vooral als de kinderen jong zijn is de economische zelfstandigheid laag, 40 procent. Alleenstaande vaders blijven over het algemeen economisch zelfstandig, namelijk 80 procent. Vanaf 2008 is bij alle categorieën weinig toename of afname van de economische zelfstandigheid.

Opvallend is er dat bij alleenstaande vaders met kinderen van 0 tot 3 jaar geen gegevens voorhanden zijn, omdat er bij deze groep onvoldoende respondenten waren. M.a. w. er zijn bijna geen mannen die zeer jonge kinderen opvoeden.

Tabel 7.8

Aandeel economisch zelfstandigen naar positie in het huishouden en leeftijd van het jongste thuiswonende kind, personen van 20-64 jaar, 2003-2013 (in procenten)

	vrouwen				mannen			
	2003	2008	2011	2013 ^a	2003	2008	2011	2013 ^a
eenpersoonshuishouden	53	54	54	53	66	66	63	61
20-39 jaar	63	60	57	54	67	67	63	59
40-64 jaar	43	48	51	52	64	66	63	63
lid van paar zonder kinderen	47	50	51	52	74	75	74	75
20-39 jaar	79	79	72	69	88	89	82	80
40-64 jaar	31	38	42	45	66	69	70	72
lid van paar met minderjarige kinderen	45	56	59	60	90	92	90	89
jongste kind 0-3 jaar	49	61	64	63	91	93	91	89
jongste kind 4-11 jaar	41	53	57	58	89	92	90	89
jongste kind 12-17 jaar	45	55	58	58	88	90	90	88
lid van paar met alleen meerderjarige kinderen	35	45	49	50	80	83	83	83
ouder zonder partner met minderjarige kinderen	43	53	52	51	71	79	77	78
jongste kind 0-3 jaar	31	44	40	40
jongste kind 4-11 jaar	42	52	52	52	71	79	73	76
jongste kind 12-17 jaar	53	60	59	57	70	80	79	79
ouder zonder partner met meerderjarige kinderen	46	55	54	52	68	75	74	78
meerderjarig kind	46	44	34	31	60	58	51	43
ander lid	37	45	44	42	67	69	64	61
totaal	45	52	53	53	76	77	75	73

a Voorlopige cijfers.

. = steekproefomvang ontoereikend

Bron: CBS (Inkomensstatistiek '03-'13)

Bijlage 4. Gemiddeld inkomen bij verschillende huishoudens

Toelichting:

Gemiddeld ligt het persoonlijk inkomen van mannen uit arbeid ruim 40 procent boven dat van vrouwen.

Bij paren met kinderen verdienen moeders de helft van de vaders, gemiddeld respectievelijk € 23.000 en € 51.000 per jaar.

Bij alleenstaande moeders en vaders blijft dit verschil ongeveer gelijk, namelijk gemiddeld € 26.000 en € 50.000 per jaar.

Tabel 7.2

Gemiddeld persoonlijk inkomen naar positie in het huishouden en leeftijd van het jongste thuiswonende kind, personen van 20 jaar en ouder, 2003-2013^a (in euro's x 1000 en prijzen van 2013)

	vrouwen				mannen			
	2003	2008	2011	2013 ^a	2003	2008	2011	2013 ^a
eenpersoonshuishouden	24	26	26	25	31	34	32	31
20-39 jaar	25	26	25	23	29	31	29	26
40-64 jaar	29	31	31	30	36	39	37	37
≥ 65 jaar	21	23	23	23	26	28	28	27
lid van paar zonder kinderen	16	18	19	19	38	41	39	38
20-39 jaar	27	28	27	25	36	39	36	34
40-64 jaar	14	18	19	20	46	50	48	47
≥ 65 jaar	11	12	13	12	27	31	32	31
lid van paar met minderjarige kinderen	16	21	22	23	47	54	53	51
jongste kind 0-3 jaar	17	22	24	24	44	50	47	45
jongste kind 4-11 jaar	15	19	22	23	48	56	55	53
jongste kind 12-17 jaar	16	20	21	22	49	56	56	55
lid van paar met alleen meerderjarige kinderen	13	17	18	18	44	48	47	47
ouder zonder partner met minderjarige kinderen	24	26	27	26	41	49	51	50
jongste kind 0-3 jaar	21	23	23	24
jongste kind 4-11 jaar	23	24	26	25
jongste kind 12-17 jaar	28	29	29	28	.	48	49	51
ouder zonder partner met meerderjarige kinderen	24	27	26	26	38	43	42	42
meerderjarig kind	16	16	15	13	21	21	20	17
ander lid	16	18	18	18	30	33	32	31
totaal	18	21	21	21	38	41	40	38

a De cijfers over 2013 zijn voorlopig.
 . = steekproefomvang ontoereikend

Bron: CBS (Inkomensstatistiek '03-'13)

Bijlage 5 Ongelijke beloning van vrouwen en mannen

‘Nog altijd bestaat er een aanzienlijk verschil in verdiensten per gewerkt uur tussen vrouwen en mannen bij gelijk werk. Het werken bij de overheid levert voor vrouwen een aanzienlijk financieel voordeel op, zie tabel. Het gemiddelde uurloon van vrouwen is 18 procent minder dan van mannen.’*

Tabel 2 - Werkgelegenheid & loonkloof v/m per sector

Sector	Aantal banen (2012)		Loonkloof (%)		
	vrouwen	mannen	2008	2010	2012
Industrie	158.000	562.000	22	21	21
Handel	597.000	669.000	30	28	27
Financiële dienstverlening	112.000	141.000	33	31	29
Zakelijke dienstverlening	556.000	720.000	25	23	23
Gezondheids- en welzijnszorg	1.102.000	188.000	27	26	25
Overheid	536.000	477.000	16	14	11

Bron: CBS Statline & CBS (2014), Technische toelichting

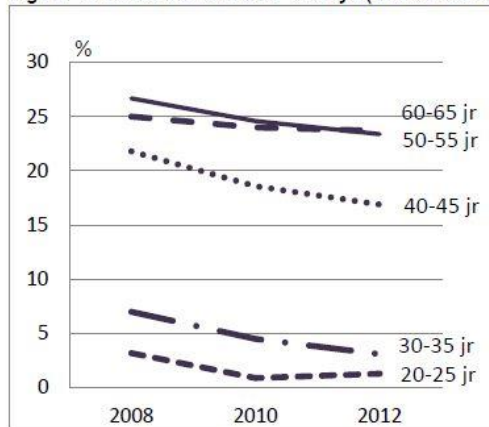
Deze verschillen zijn gedeeltelijk te verklaren uit het feit dat veel vrouwen tijdelijk parttime werken en daardoor minder werkervaring opbouwen en mannen meestal hun hele werkzame leven fulltime werken.

Wanneer de verdiensten per uur gecorrigeerd worden op werkervaring, het functieniveau, de sector en het opleidingsniveau, dan verdwijnt de helft van het beloningsverschil. Een onverklaarbare rest bestaat al jaren. Als mogelijke verklaring wordt hiervoor opgegeven de aanwezigheid op de werkvloer, persoonlijke kenmerken, minder onderhandelen over het salaris, minder de wens voor promotie en een leidinggevende functie aangeven, baankenmerken, genderstereotype beelden. Er is nog weinig onderzoek naar gedaan.

Opleiding - leeftijd - loonkloof

‘Jonge vrouwen hebben hun onderwijsachterstand ingelopen en verdienen aan het begin van hun carrière evenveel als mannen. Met 35 jaar is dit verschil 3 procent.

Figuur 1: Loonkloof v/m naar leeftijd (alle sectoren)

Bron: CBS Statline

Bij het ouder worden neemt het verschil in beloning aanzienlijk toe.

Bij 40 tot 45 jaar 17 procent, het landelijk gemiddelde van het loonverschil.

Bij 50+ is het verschil 25 procent.

Tussen het 30ste en 40ste jaar neemt de loonkloof dus aanzienlijk toe.

De komende jaren moet duidelijk worden of dit patroon van weinig tot geen beloningsverschil bij jonge vrouwen zich doorzet, of dat bij het ouder worden toch weer een aanzienlijke financiële achterstand wordt opgelopen.’*

* Factsheet ‘Gelijke beloning v/m’ 5 maart 2015, Atria.

Bijlage 6 *Niet alles is in uren te vangen*

WHY I LOVE MOM

Mom and Dad were watching TV when Mom said, 'I'm tired, and it's getting late. I think I'll go to bed.'

She went to the kitchen to make sandwiches for the next day's lunches. Rinsed out the popcorn bowls, took meat out of the freezer for supper the following evening, checked the cereal box levels, filled the sugar container, put spoons and bowls on the table and started the coffee pot for brewing the next morning. She then put some wet clothes in the dryer, put a load of clothes into the wash, ironed a shirt and secured a loose button.

She picked up the game pieces left on the table and put the telephone book back into the drawer.

She watered the plants, emptied a wastebasket and hung up a towel to dry. She yawned and stretched and headed for the bedroom. She stopped by the desk and wrote a note to the teacher, counted out some cash for the field trip, and pulled a textbook out from hiding under the chair.

She signed a birthday card for a friend, addressed and stamped the envelope and wrote a quick note for the grocery store.

She put both near her purse.

Mom then washed her face, put on moisturizer, brushed and flossed her teeth and trimmed her nails. Dad called out, 'I thought you were going to bed.'

'I'm on my way,' she said. She put some water into the dog's dish and called the cat in, then made sure the doors were locked. She looked in on each of the kids and turned out a bedside lamp, hung up a shirt, threw some dirty socks in the hamper, and had a brief conversation with the one still up doing homework. In her own room, she set the alarm, laid out clothing for the next day, straightened up the shoe rack. She added three things to her list of things to do for tomorrow.

About that time, Dad turned off the TV and announced to no one in particular, 'I'm going to bed.' And he did ... without another thought.

Anything extraordinary here?

Wonder why women live longer

We are stronger made for the long haul --

De schrijfster is onbekend